սեան ազգերից մէկի կամ միւսի հետ. Եթէ աստիճանաբար գործ դրվի այս միջոցը միջնակարգ ուսումնարանի բոլոր դասատներում, և շաբաթական դասերի որոշ թիւ նշանակվի, վերջը անկասկած բաւականացուցիչ հետևանքներ կունենայ։

„Բայց որպէս զի այդպիսի կերպով պատրաստված կօնտինգէնտը երկրից չը հեռանայ, անհրաժեշտ է հէնց այստեղ նրա վերջնական կրթութեան համար բանալ մէկ հիմնարկութիւն իրաւաբանական ֆակուլտէտի դասընթացքով, ուր կարող էին մտնել ռուսներից և տեղացիներից նրանք, որոնք, յայտնի պրօգրամմայով, կը ցոյց տան բաւականացուցիչ գիտութիւն տեղական լեզուներից մէկի մէջ։" Երկու տարի առաջ մեր յայտնած այս մտքից չենք հրաժարվում և այժմ կրկին վերանորոգում ենք նրան։ Հարկաւոր ենք համարում կրկին մէկ բան աւելացնել։ Եթէ երբ և իցէ կիրագործվի համալսարանի հիմնարկութեան միտքը, որ այդքան եռանդուն կերպով յայտնեց տեղական մամուլը, այն ժամանակ, մեր կարծիքով, ամենայարմարը կը լինի ոչ թէ միանգամից ամբողջ համալսարանը հիմնել, որի համար երկրիս մէջ լսողների բաւական կօնտինգէնտ չը կայ, այլ լաւ կը լինի սկզբից միայն մէկ ֆակուլտէտ բանալ, որի մէջ ամենից շատ հարկաւորութիւն կը զգացվի։ Յետոյ աստիճանաբար միւս ֆակուլտէտներն ևս բանալով, կը գլուխ գար այս գործը միջոցների և պէտքերի համեմատ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պետական խորհուրդը վճռեց մեծացնել կրեդիտը ժողովրդական ուսումնարանների հիմնելու վրա։

«Новости» լրագիրը հաղորդում է որ կրկին թոյլ է տրված ընդունել կանանց հեռագրական ծառայութեան մէջ։

«Порядокъ» լրագիրը հաղորդում է որ ապրիլի 19-ին Ս. Պետերբուրգի Աէքսանդրեան լիցէի վերակացու Էյլանդ վախճանվեցաւ տրիխինայից թունաւորվելով։ Հանգուցեալը ծանօթների մօտ խոզի մսից կոլբաս էր կերել։

Կիեվից հեռագրում են «Русск. Курьеръ» լրագրին որ 26-ին ապրիլի այդտեղ սկսվեցան անկարգութիւններ։ Ժողովուրդը ջարդում էր հրէաներին, կոտրում էր նրանց տներն ու խանութները։ Հրէաների խանութները կողոպտված են։ Անկարգութիւն անողներից 500 մարդ կալանաւորված են։ Մէկ կին սպանված է և մի քանի մարդիկ վիրաւորված են։ Յուզմունքի վերջ դրվեցաւ զինաւորված ույժի միջոցով։

Մայրաքաղաքների լրագիրներին հեռագրում են որ ապաստանի իրաւունքը սահմանափակելու խնդիրը քննելու համար մտադրված կօնֆերէնցիան մերժված է եւրօպական պետութիւններից։ Ռուսաստանը պահանջում է Բ. Դռնից որ նա վերադարձնի իրան Կ. Պօլսում կալանաւորված ռուս նիհիլիստներին։

Դուբայից պ. Խաչատուր Վարդանեանից ստացանք 3 ռուբլ յօգուտ Կ. Պօլսի «Միացեալ» ընկերութեան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Լրագիրները հաղորդում են հետևեալը։ Վերջին ժամանակներում քիւրդերը այլ ևս չեն յարձակվում Պարսկաստանի վրա։ Դիլմանի և Ուրմիայի մէջ այժմ գտնվում են իննը հետևակ գունդեր մի քանի թնդանօթներով, որոնց թւում կան Ուխացիուսի թնդանօթները աւստրիական օֆիցերի հրամանատարութեան տակ։ Օրերումս Թէհրանից դարձաւ մի քանի գունդեր կուղևորվին։ Պարսկական իշխանութիւնը յոյս ունի, որ այս տարի խաղաղութեամբ կանցնի։ Պարսկական գլխաւոր նահանգի, Ատրպատականի մէջ սով և տիֆ է տարածված։ Հարկերը դժուարութեամբ են վճարվում, որովհետև բնակիչները շատ աղքատութեան մէջ են։ Այդ նահանգի նահանգապետները ագահ մարդիկ են և իրանց օգտին արտասահման հաց են ծախում, չը նայելով, որ այդ առևտուրը խստութեամբ արգելված է։ Ժողովուրդը բացարձակ տրտնջում է։ Շահի մեծ որդին Զիլլուս-Սուլթանը այժմ Թէհրանի մէջ է։ Նա շահին փող առաջարկեց դըժուար դրութենից դուրս գալու համար և այդ պատճառով Թէհրան հրաւիրվեցաւ։ Ասում են, որ նա իր հօրը 200,000 ֆունտ ստերլինգ պարտք տուեց, որոնք կը գործածվին զօրքերը կազմակերպելու, զէնքեր և պատերազմական պաշարներ գնելու համար։ Վիէննայի պարսկական դեսպան Նարիման-խանը հրաւիրվեցաւ Թէհրան, որտեղ նա հրահանգներ կը ստանայ Աւստրիայի 10,000 հրացաններ և 18 փոքր թնդանօթներ գնելու համար։ Բ. Դուռը խոստացել է թոյլ չը տալ շէյխ Իբադուլլահին անցնել պարսկական սահմանները։ Բայց այն լուրերը, թէ շէյխը մեծ քանակութեամբ զէնքեր է ստացել, թոյլ չեն տալիս հաւատալ այդ խոստմանը։ Տարվայ խիստ ժամանակը ոչնչացրեց անկարգութիւնները Բաղդադի ճանապարհի վրա. աւազակները իրանց դարանների մէջ են, իսկ զօրքերը իրանց բնակարանների մէջ։ Մի եւրօպացի ճանապարհորդ նորերումս պատահել էր աւազակների խմբին և համոզվել էր, որ նրանք բոլորն էլ զինուորված են Հէնրի Մարտինիի հրացաններով։ Պարսկաստանը կատարեալ աղքատութեան մէջ է։ Շատ քչերն են հարստանում և դրանք էլ շահի կամ ժողովրդի հաշւով։ Շահը նորերումս մի պարսկի կապալով տուեց 23,000 թումանով փողի կտրելը և այդպիսով Պարսկաստանի մէջ վատ դրամ է պատրաստվում։ Մտադրութիւն կայ նահանգները կապալով տալու վատ սովորութիւնը վերացնել։ Շահը բոլոր մաքսատները կապալով տուեց փողը կտրող կապալառուին, որը, մի և նոյն ժամանակ գլխաւոր գանձապահ լինելով, մեծ օգուտներ ունի։ Անցեալ տարի հրաւիրված աւստրիական պաշտօնեան ֆինանսները բարելաւելու համար գնաց Սավա աննշան տեղը, որ երեք օրվայ ճանապարհի վրա է Թէհրանից և կամենում է այնտեղ ֆինանսական վարչութիւն կազմել։ Պարսկական կառավարութիւնը մի մասնաժողով նշանակեց 12 անդամներից, որոնցից երեք եւրօպացիներ են և յանձնեց նրան պարսկական զօրքերի համար հագուստի ձև հնարել։ Ամենայաւ ձևերի համար պրեմիա է նշանակված։

ԹԻՒՐՔԻԱ

Կ. Պօլսից „Times" լրագրին գրում են։ Դատաստանական քննութիւնը Աբդուլ-Ազիզի սպանման մասին բաւական հետաքրքիր յայտնութիւններ կանէ, եթէ այժմեան սուլթանի ցանկութեան համեմատ նա կանոնաւոր ընթացք կը ստանայ։ Մահմուդ-Դամադ և Նուրի-փաշա սուլթանի փեսաները սկսեցին միմեանց յիշեցնել վրդովեցուցիչ մանրամասնութիւններ, որոնք կապ ունեն Աբդուլ-Ազիզի սպանման հետ։ Օրինակ Նուրի-փաշա մեղադրում է Մահմուդ-Դամադին, որ նա հրամայեց հանել աղիքները մի ստրկուհու, որ մեղադրվում էր իբր թէ կուլ է տուել թանգագին բրիլիանտը։ Աբդուլ-Ազիզ իր թագաւորութեան վերջին տարիներում ահագին գանձ էր դիզել, որ կորաւ նրա մահից յետոյ։ Մինիստրութիւնը աշխատում էր հաւատացնել, որ այդ գանձը գործ է դրված պատերազմական ծախսերի համար, բայց այժմ յայտնվում է, որ նրա մեծ մասը գողացել են մինիստրները և պալատականները։ Գործին մասնակցում են իբրև վկաներ Բեդրի-փաշա, որ կալանաւորեց սուլթանին Դօլմա-Բախչէ պալատի մէջ ու հին սէրալը ուղարկեց և Սադուլլա-բէյ, Բեռլինի այժմեան դեսպանը, որ առաջ պալատական մինիստր էր։ Սկզբնական քննութիւնը, որ կատարվեցաւ պալատի մէջ սուլթանի ներկայութեամբ, չափազանց ազդեցիկ էր մանաւանդ Աբդուլ-Ազիզի հաւատարիմ կարծված Ֆախրի-բէյ պաշտօնեային հարցնելու ժամանակ։ Սպանման առաւօտը նա օրապահ էր այն սենեակի դրան մօտ, որտեղ բանտարկված էր գահից զրկված սուլթանը։ Նրա ցուցման համեմատ Աբդուլ-Ազիզ հրամայեց մկրատ բերել և նա սուլթանուհի Վալիդէի կարծիքը հարցնելուց յետոյ կատարեց այդ հրամանը։ Աբդուլ-Ազիզ վերցրեց մկրատը և փակվեցաւ իր սենեակի մէջ։ Ֆախրի-բէյ մի քանի ժամանակ դրան մօտ սպասելուց յետոյ անհանգստացաւ և աղմուկ բարձրացրեց։ Միւս ցուցումների համեմատ նա մտել է սենեակը և մասնակցել է սպանութեանը, որ խլօրօֆորմի օգնութեամբ է կատարվել։ Երբ սրան հարցնում էին, սուլթան Աբդուլ-Համիդ չափազանց բարկացաւ և ասաց, որ նա պատրաստ է իր ձեռքով սպանել Ֆախրի-բէյին։ Այդ խօսքերը լսելուց յետոյ գլխաւոր ներքինին մօտեցաւ յանցաւորին և սկսեց նրան բռունցքներով հարուածել մինչև սուլթանը հրամայեց նրան դադարեցնել ծեծը։ Դեռ յայտնի չեն այն պատճառները, որոնք դրդեցին Աբդուլ-Համիդին

հանճար և թեթևսոլիկ երկտասարդաց խաղալիք եղած են։ Պարզ և ընտիր նիւթերու վրայ բացայայտ կերպով խօսիլ, ինչ հին բան։ Սոքա յանուն Լիթրէի «բարև» կըսեն և յանուն Կէօթէյի «միաս բարով»։ Եւ ինչ ոճ, Աստուած իմ։ Բաբիզական գուհիկ դարձուածքներով ծանր խընդիրներ լուծելու կը ժպրհին։ Այնպիսի գաղափարներ կարտայայտեն և այնպիսի մէկ ձևով, որք ընթերցողաց հասկանալի են որչափ սանսկրիտ լեզուն։ Այս գրականական գաճաճներն գուցէ իրենք ևս զգալով որ ժողովուրդն բոտ բաւականին չը գնահատեր իրենց տաղանդն, կարծէք մի աներևոյթ ընկերութիւն կազմած են մէջերնին։ «Ընկերութիւն փոխադարձ ինկարկութեան»։ Մին միւսին «մեծ» անունը կը տայ, նա ևս փոխարէն «անման» կը կոչէ զայն, որպէս զի մի երրորդ ելնէ առանց «զգուշացէք» ըսելու «հայոց ազգին Վիկտօռ Հիւկօն ևս» ըսէ իրեն։ Պէտք չէ զարմանալ, գործն այսպէս շարունակելով, երբ վաղը տեսնենք թէ միմեանց մարմարիոնէ արձաններ կանգնելու համար բաժանորդագրութեան ցանկեր բացած են։

Գթա՞լ թէ զայրանալ։ Կը շուարի լըջմիտ, բայց մանաւանդ երկայնամիտ ընթերցողն, բայց իւր մտաց մէջ ի վերջէ սա համոզումն անպատճառ կը գոյանայ, որ եթէ սոքա են միայն ազգին մտաւորական զարգացման նպաստողներն, եթէ սոքա են նորա տնտեսական յառաջադիմութեան մղում տուողներն, երկրիս վրա ապրող ազգաց մէջ, հայն տակաւին շատ ատեն պիտի մնայ իւր ողորմելի վիճակին մէջ։

Այսպէս ուրեմն Կ. Պօլսոյ հայ լրագիրներն, ամենափոքր բացառութեամբք, կը կրկնեմք, ուրիշ բան չեն ներկայացներ եթէ ոչ մեքենայաբար և առանց ընտրութեան քաղուած լուրեր և հատուածներ, առաջնորդող յօդուածներ, որք անիմաստ են կամ ազգին անպէտ, գաւառական թղթակցութիւններ, որք տեղական և անձնական կիրքեր յագեցնելուն կը ծառայեն շատ անգամ, գիտական գրուածքներ, որք անհասկանալի են անուսում ժողովրդեան և ուսեալներուն ոչ բաւական։ Յաւելցուցէք սոցա նորաբոյս և ծանուցման ցանկացող օրիորդք, ասեղէն փախչող և կաթսան արհամարհող տիկնայք, որք լրագրաց մէջ գրաբար և անլի ոտանաւորներ գրելու ոճէն չեն սոսկար։ Վերջապէս գրագիտական կամ քննադատական անուամբ յօդուածներ, որք աւելի գրողին իմաստակութիւն և թութակի նման սերտած խոշոր խոշոր ասացուածքներն ցոյց տալու համար խմբագրուած են բառարաններուն օգնութեամբ, քան թէ ընթերցողին մի նոր բան, մի ողջ գաղափար ածանցելու համար։ Եւ այս ամենքն անվերջանալի երկարաբանութեամբք, այլանդակ մի ոճով, լի գէվզէկութեամբք և երբեմն իսկ պարկեշտ մի ընտանեաց մէջ անընթեռնլի բառերով կամ իմաստով։

Այս բաբելոնեան խառնաշփոթութեան մէջ ինչ կըլնեն մեր պարոններն ազգին իրական շահերն, ինչ ուղղութիւն ընտրած են արդեօք նորա բարելաւութեան համար և ուր է այն դերն որ առանձնած պէտք է լինին հասարակաց կարծեաց վրայ մի օգտաւէտ ազդեցութիւն բանեցնելու համար։

Ազգային մի ընդհանուր ժողով կայ, մի վարչութիւն կայ— որք ի սկզբանէ անտի ոչ մի նշանաւոր ծառայութիւն չեն մատուցած թէպէտ —բայց գոնէ կարևոր խնդիրներու վրայ զբաղիլ կը ձևանան երբեմն։ Արդ՝ ո՞ր օրագիրն այն խնդիրներէն մին լըջօրէն լուսաբանած է ժողովականաց, և կամ խթան եղած է որ բազում մոռացեալ խնդիրներն ժամ յառաջ լուծումն ստանան, գրգռած է խառն վարչութիւնն այս կամ այն ղիտոնի հարցերով զբաղելու։ Ո՞րն համարձակեր կամ մտածեր է իսկ ելնել, ինչպէս որ արժան է, քննադատել մի ատենախօսի ճառն, ո՞րն ելեր է երեսփոխանաց ընտրութեան ժամանակ արժանաւոր անձեր ցոյց տալու, ջերմ կերպով զանոնք պաշտպանելու քուէարկուներուն առջև, որպէս զի սոքա ևս վայելչապէս ներկայացուած լինին։ Բանիբուն և համեստ անձինքներէն շատերն ազգային երեսփոխան լինելու կը դժկամակին։ Պատճառն այն է որ չեն վստահանար մայրաքաղաքին հայ մամլոյն վրայ որ իրենց պաշտպան կը կենայ, եթէ մի օր ժողովին մէջ բռնաւոր անդամներէն ոմանք անզուսպ բերանով և կոպիտ ոճով վիրաւորեն իրենց անձնական արժանապատուութիւնն։

Արանց և կանանց ընկերութիւններ կը բազմանան օրէ օր,— գուցէ և շատ իսկ առատ են մեր պէտոյիցն համար։— Այդ ընկերութիւններն, որք ժողովրդեան դրամովն պէտք է յառաջանան, ժողովրդեան հսկողութեանն ներքև պէտք է գործեն, շատ անգամ երկար ժամանակներ իրենց գործոց վրայ հրապարակական հաշիւ տալու կը դանդաղին։ Եւ ո՞վ պէտք է յիշեցնէ նոցա իրենց պարտքն, նոյն իսկ իրենց շահուն համար, եթէ ոչ պարբերական թերթերն։ Արդ՝ սոքա փոյթ չեն տանիր բնաւ գրգռելու ընկերութիւններն և հասարակութիւն որ նուէրներու հաւաքումէն վերջն պէտք չէ դադարեցնեն իրենց յարաբերութիւններն։ Երբէք չեմք յիշեր որ մի լրագիր ձեռք առնու հետզհետէ այդ ընկերութեանց կանոնագրութիւններն և մանրամասնաբար քննադատէ։ Եւ սակայն գիտեմք այնպիսի ընկերութեանց կանոնագրութիւններ որք անտեղի և անհեթեթ յօդուածներ կը պարունակեն, նոյն իսկ խմբագրող մարմնոյն վնասաբեր։

Կ. Պօլսոյ մէջ գործող ընկերութիւններն տարբեր միջոցներով մի և նոյն նպատակին ծառայել կը հռչակեն իրենց ձեռնարկութիւններն։ Սոցա մէջ սակայն մէկէն աւելի կը գտնուին որք զարտուղի կամ անել ճանապարհի վրայ կը քալեն։ Ո՞ր մէկ լրագիր գիտած է այս բան, որ կարող խմբագիր յանձն առած է ցոյց տալ—եթէ կարող է—թէ այս կամ այն միջոցն է գովելին և պարզագոյնն։ Ո՞ր թերթի մէջ կարդացված է Հայաստանի իրական վիճակին նկարագրութիւնն, ամեն

սկսել այդ քննութիւնը, բայց պալատականները պատմում են, որ այժմեան սուլթանի դէմ դաւադրութիւն է յայտնվել և այդ հանգամանքը դրդել է նրան քննել Աբդուլ-Ազիզի սպանման գործը: Աբդուլ-Ազիզի սպանողներին պատժելը երկիւղ կը տայ դաւադրողներին:

Ներքին Ալբանիայի մէջ ապստամբութիւն ծագեցաւ: Մօնաստերի նահանգապետը հրաման ստացաւ զսպել այդ շարժումը: Հաւաստացնում են, որ Սայիդ-փաշա հրաժարական կը տայ և նրա տեղ կը նշանակի քրիստոնեայ Արթին-էֆէնդի, որ կը յանձնի Յունաստանին զիջած երկիրները և այնուհետև առաջին մինիստրի պաշտօնը կը վարէ Մահմուդ-Նեդիմ-փաշա:

«Presse» լրագրին Ցետինիէից գրում են: Պրիզրենդի շրջակաների մէջ Թիւրքաց երեք գունդերի վրա յարձակվեցան 6000 ալբանացիներ: Թիւրքաց փոքերին օգնութիւն հասաւ Դերվիշ-փաշա չորս գունդ նիզամներով և կատարելապէս յաղթեց ալբանացիներին: Երկու կողմերը կորցրին մօտ 1800 մարդ: Պրիշտինի, Իպեկի և Ենօվայի ազգաբնակութիւնը բաժանվեցաւ ալբանացիներից և միացաւ Թիւրքերի հետ: Մնացած ալբանացիները ամրացել են Սոֆիայի մէջ: Դերվիշ-փաշա յոյս ունի շուտով հեռացնել նրանց այդ դիրքերից: Ալբանացիների ընդդիմադրութիւնը հետզհետէ թուլանում է և Դերվիշ-փաշա յոյս ունէ շուտով ճնշել ապստամբութիւնը: Նոր տեղեկութիւնների համեմատ Դերվիշ-փաշա յաղթեց Սոֆիայի մօտ ալբանացիների մի նշանաւոր զօրաբաժնին: Իպեկի մօտ ալբանացիները քաջութեամբ պաշտպանվում էին և մեծ կորուստներ ունեցան, բայց Պրիզրենդի մօտ նրանք շուտով փախան: Սկուտարիի շրջակաների լեռնային ցեղերը փախենում են, որ Դերվիշ-փաշա նրանց զինաթափ կանի: Յունական սահմանական դաշնագրութիւնը ստորագրելու համար Բ. Դրան հաւատարմատար կը նշանակվի Մուխտար-փաշա: Բացի նրանից Բ. Դրան գործակատարներ կը լինեն Նիզամ-փաշա և Արթին-էֆէնդի:

Անգլիայի Սօտերին Մակեդօնիայի մէջ պատանդ վերցնող աւազակները շրջապատված են ծովից նաւերով և ցամաքից թիւրքաց զօրքերով: Նորերումս Թիւրքաց պատերազմական նաւը սկսեց հալածել մի նաւ, որ ըստ երեւոյթին աւազակներին էր պատկանում: Երբ այդ նաւը անձնատուր չեղաւ, նրան ճնշը խորտակեցին: Կարծում են, որ Սօտեր այդ նաւի վրա էր:

Բ. Դուռը հրամայել է Զմիւռնիայի գեներալ-նահանգապետ Միտհատ-փաշային այդ նահանգի եկամուտները Կ. Պօլիս ուղարկել ատրիճանաւորներին ռոճիկ տալու համար:

ՆԱՄԱԿ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻՑ

—

Փարիզ, 27 ապրիլի

Ես շատ ներողութիւն եմ խնդրում սիրելի «Մշակի» յարգոյ ընթերցողներից, որ յանկարծ դադարեցրի տեղեկութիւն տալ այստեղի անցքերի մասին: Չեմ ուզում այստեղ առաջ բերել բոլոր այն հանգամանքները, որոնք արգելեցին ինձ՝ թղթակցութիւնս շարունակել առանց ընդմիջելու, այլ կը խօսեմ այն բոլորի վրա, որոնք ունեն իսկապէս լրագրական նշանակութիւն: Կարծես թէ տասն և իններորդ դարու վերջերը նշանակված են միայն նրա համար, որ բոլոր մեծ տէրութիւնները, բացի մեծ պատերազմներից, ունենան և փոքրիկ կռիւներ կիսավայրենի խմբակների հետ: Ռուսաստանը վերը տաճիկների դունչը լաւ ջարդելուց յետոյ, պէտք ունեցաւ թէկկէները խրատել: Զուլուսներին ծեծեց Անգլիան, բայց բօէրները փոխարէնը վըճարեցին ջօնբուլներին: Միայն Ֆրանսիան էր մնում պարտական պատմութեան առաջ. ինչքան որ աշխատեց Յունաստանի գործերում խառնվել՝ չը յաջողվեց սրան: Բայց վերջապէս սա էլ մի բան պէտք է անէր բացի ներքին բարեկարգութիւնից և յաջողվեց այդ: Թունիզի սահմաններից անցնում են կիսավայրենի խումիրները ալժիրիական սահմանը, կտորում են եւրօպական գաղթականներին և յափշտակելով սրանց կայքը վերադառնում են իրենց տեղը: Ֆրանսիական կառավարութիւնը պահանջեց Թունիզի բէյից, որ պատժէ այն չարագործներին, բայց բէյն պատասխանեց կեղծաւորութեամբ այն բանը ինչ որ սուլթան Համիդն է պատասխանում քիւրդերի վերաբերութեամբ—անկարող եմ զսպել այդ անհնազանդ ժողովրդին: Ուրեմն Ֆրանսիան իր գործը իր ձեռքով պէտք է կատարէր. առանց ժամանակ կորցնելու զօրքեր ուղարկեց շոգենաւերով դէպի Թունիզի սահմանները: Այս անցքը մեծ աղմուկ հանեց և հզօր տէրութիւնները յայտնեցին այն կարծիքը թէ Ֆրանսիան կը բաւականանայ միայն խումիրները պատժելով. գիտակցած Յաճկաստանն էլ յիմարացաւ և թութակի պէս մի և նոյնը կրկնեց առանց հասկանալու: Բայց ինչքան լրագիրներից երևում է, կարծեմ Ֆրանսիան բաւականի երկար կը խլէ Թունիզից և մի քանի ժամանակից յետոյ հոգաբարձու կը դառնայ ամբողջ Թունիզի: Այստեղի ռամկապետական լրագիրները հաւաստացնում են, որ Իտալիա մեծ դեր է խաղում այդ բանում Բիսմարկի թելադրութեամբ, ինչպէս Հանրի Մարտէն La Vérité (Լա վերիտէ) լրագրում մի քանի օր առաջ գրում էր հետեւալը:—Զգոյշ լինենք, պարոններ, որովհետեւ մենք ոչ թէ միայն խումիրների՝ այլ երախտամոռ Իտալիայի հետ ունենք գործ և երկաթեայ մարդը—Բիսմարկը Վօգեզեան լեռների ետեւից դարան է լարում մեզ: Վերջապէս այս կարծիքը չարդարացաւ, գոնեա առ այժմ, և Ֆրանսիան առաջ է տանում իր գործը առանց մեծ խոչնդոտների հանդիպելու: Լրագիրները հաղորդում են նմանապէս, որ ամբողջ Ալժիրիայում մահմեդական հոգեւորականները սրբազան պատերազմ են քարոզում քրիստոնեաների դէմ: Եղանակները կարելի է ասել շատ վատ են, չը նայելով որ մարտ ամիսը լաւ անցաւ, բայց այս շաբաթ երեք անգամ մեծ քանակութեամբ մանր կարկուտ եկաւ: Փարիզում ցուրտը բաւականի զգալի է. համարեա տաքութիւնը հինգ աստիճան է միայն: Այսօր բոլոր լրագիրները գուժեցին «La France» լրագրի գլխաւոր խմբագրի, Էմիլ դը-Ժիրարդէնի մահվան լուրը, որի թաղման հանդէսը տեղի կունենայ ամսիս երեսունին, շաբաթ օրը ճաշից յետոյ:

Լանդիշ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Indép. Belge» լրագրում կարդում ենք, որ Գլադստօն յայտնեց անգլիական պարլամենտում որ կը յետաձգի կալուածական բիլլի մասին վիճաբանութիւնները, որպէս զի միջոց տայ Իրլանդիայի ընդհանուր պրօկուրօրին առաջարկել մի բիլլ կրօնական երդումը ցանկացողների համար հասարակ խոստումով փոխարինելու մասին:

—Անգլիական արմատական կուսակցութեանը պատկանող պատգամաւոր Բրէդլօ շարունակում է իր պրօպագանդան երդման օրէնքի պարտաւորիչ լինելու դէմ: Ամենքը հաւատացած են որ վաղ թէ ուշ երդման պարտաւոր լինելը ոչնչացրած կը լինի:

—Ինչպէս յայտնի է Գլադստօն առաջարկեց արձան կանգնեցնել Բիկօնսֆիլդին, բայց պարլամենտում կազմվեցաւ մի սաստիկ ընդդիմադրութիւն այդ առաջարկութեան դէմ: Ընդդիմադրութեան առաջնորդը Լաբուշէր պատգամաւորն էր: Դրա համար Լաբուշէր ստացաւ բազմաթիւ շնորհակալութիւններ արմատական կուսակցութեան ներկայացուցիչներից:

—Լրագիրները հաղորդում են որ Սերբիայի մայրաքաղաքի, Բելգրադի ուսուցչական դպրոցում ռուսաց լեզուի ուսանելը պարտադիր էր: Այժմ ռուսաց լեզուի դասատւութիւնը վերցվեցաւ և նրա տեղ գերմանական լեզուի դասատուութիւնը պարտադիր դարձաւ:

—Իշխան Բիսմարկ առաջարկութիւն արաւ որ գերմանական պարլամենտը գումարվի երկու տարիմայ մէջ մի անգամ, բայց պարլամենտը ձայների բազմութեամբ մերժեց այդ առաջարկութիւնը և վճռեց որ պարլամենտը իւրաքանչիւր տարի հոկտեմբեր ամսին պիտի գումարվի: Օրէնսդրական ժամանակամիջոցը ընդունվեցաւ չորս տարեկան:

—«Indép Belge» ասում է որ իշխան Բիսմարկ դիմելով անգլիական կառավարութեանը կամեցաւ տեղեկանալ թէ ինչ է Անգլիայի հայեացքը քաղաքական յանցաւորների յանձնելու խնդրի վրա: Անգլիական կառավարութիւնը պատասխանեց որ հաստատ վճռել է մերժել ամէն առաջարկութիւն միջազգային պօլիցիայի իրագործման մասին:

—Թիւրքաց զօրքերը Դերվիշ-փաշայի առաջնորդութեամբ մի մեծ յաղթութիւն են արել ապստամբված ալբանացիների վրա: Ընդհանուր երկիւղ է տիրում Ալբանիայում:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 մայիսի: Իշխան Պետր Գէօրգիեւիչ Օլդենբուրգսկու թաղումը կը կատարվի մայիսի 8-ին: Մինչև այդ ժամանակ Ս. Պետերբուրգ կը հանի դուքս Օլդենբուրգսկի: Այսօր հասան Ս. Պետերբուրգ չերնօգօրիական պատգամաւորութիւնը, Սկօբոլեվ և Մօսկվայի գեներալ-նահանգապետ իշխան Դոլգօրուկով:

ՀՌՈՄ, 3 մայիսի: Հումբերտ թագաւորը ընդունեց մինիստրութեան հրաժարականը և յանձնեց Սելլային նոր մինիստրութիւն կազմել:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 մայիսի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 97 ր. 25 կ., երկրորդ 94 ր. 25 կ., երրորդ 94 ր. 50½ կ., չորրորդ 94 ր. 50 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 223 ր. 75 կ., երկրորդ 216 ր. 75 կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 92 ր. 87½ կ., երկրորդ 93 ր., ոսկի 8 ր. 2½ կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 24,37 պէնս, Ամստերդամի վրա 208 պէնս, ռուսաց 100 ր. Փարիզի վրա արժէ 257 Փրանկ: Բօրսայի տրամադրութիւնը թոյլ է:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

մէկ գաւառին, քաղաքին, գիւղին նիւթական և բարոյական աստիճանին չափը: Ինչպէս ընկերութիւնք բարւոքել կը կամին մի երկիր, Հայաստանն, զոր իրենք իսկ չեն ճանաչեր, և ով պիտի ծանօթացնէ հայրենիքն անոնց եթէ լրագիրք չօժանդակեն անոնց այս մասին, բանիւրուն թղթակիցներու միջոցով ուսումնասիրելով նոյն աշխարհին ստոյգ վիճակն, էական պակասութիւններն, ձգտումներն: Ո՞ր օր լրագիրք ելեր են մի ճանապարհ ցոյց տալու արդէն հաստատեալ մի ընկերութեան որ աւելի դիւրութեամբ հասնի իւր նպատակին: Ո՞ր հրահանգներն ներշնչած են գործող մարմիններուն: Ո՞ր ժամանակ քարոզեր են այս ինչ տեսակէտով մի ընկերութիւն կազմելուն հարկաւորութիւնն: Ընկերութիւնք և ժողովներն կը չեղին երբեմն իրենց ընթացքէն, անձնական կիրքերն մերթ երեւան կելնեն և ընթացիկ գործերն պահ մը կը կասեցնեն: Տեսնուած է երբէք մի Կ. Պօլսոյ հայ լրագիր որ հարուածէ այդ միջադէպք յարուցանողներն: Ոչ, վասն զի աւելի դիւրին է քաջ հանդիսանալ մի խեղճ և աղքատիկ վարդապետ հարուածելով յորմէ մի չար չը սպասուիր, քան այն ընկերութիւններն և ժողովներն որոց անդամոց մէջ բաժանորդներ ունին լրագիրք:

Ամեն ուրէք մամուլն ղեկավարն է ընդհանրութեան, սանձողն է վատթար կիրքերուն, ուղղիչն է պաշտօն վարողներուն վարմունքին, քաջալերողն է, առանց քննութեան, օգտակար ծառայութիւն մատուցանողներուն: Ամեն տեղ մամուլն ժողովրդեան չափահաս մասին վրայ այնչափ ազդեցութիւն ունի, որքան դպրոցն մանկութեան վրայ և նորա ձայնն լսելի է ռամիկէն որքան եկեղեցեաց քարոզներն: Եւ սակայն Կ. Պօլսոյ լրագրութիւնն մեծագոյն մասամբ կասկածել անգամ չերեւիր թէ այս եղանակ իւր պաշտօնն մոռանալով, յարաժամ առ ազգն պարտազանց կը գտնուի:

Մի լրագիր հիմնել որ ազդէս անդիէն լուրեր հաւաքէ և իբրև մունետիկ իր բաժանորդներուն հաղորդէ, մի լրագիր տպել որ վաճառականներուն ծանուցումներն զետեղէ վայելուչ փոխարինութեամբ և մի բաց դաշտ լինի այն ամեն իմաստակ պարոններուն, որոց միակ փառասիրութիւնն է իրենց փոքրիկ ուղեղին արտաթորած տողերն տպուած տեսնել, այդ այդպիսի մի պաշտօն է որ ամեն տխմար մարդ կարող է կատարել:

Լրագրաց շատութիւնն, մեր ազգին համար մանաւանդ, յառաջադիմութեան նշան չէ կարող համարուիլ, քանի որ յառաջադէմ չեմք բաւականի որ ընթերցողաց բազմութիւնն կարենամք դուշակել այդ շատութիւնէն: Մեր ազգին համար պարբերական թերթերուն գոյութիւնն և բազմաթւութիւնն այն ժամանակ արդիւնաւէտ կը լինէր, երբ տեսնէինք թէ նոքա ժողովրդեան բարգաւաճման կը նպաստեն, հսկելով նորա նիւթական և բարոյական շահերուն վրայ և մի ուղղութիւն տալով նորա առած քայլերուն: Եթէ Կ. Պօլսոյ մէջ հայ լեզուաւ հարիւր օրագիր անգամ հրատարակուէր, այդ ճոխութիւնն դարձեալ մեզ անտարբեր պիտի թողուր, եթէ ամենքն այժմեան ընթացքով յառաջանային:

Ժողովուրդն չողոքորթելն զայն կրթել չէ. ժողովուրդն մանուկ մի է որ ի սոփել հարկին սաստել հարկաւոր է: Ճշմարտութեան կը կարօտի նա և յանդիմանութէնք եւս նորա զգացած ցաւուն վայրկենական միայն կարէ լինիլ և շուտով համակրութեան կը փոխուի: Ռուսահայ լրագրաց իրենց ընթերցողաց նկատմամբ բռնած ընթացքն օրինակ է: Բայց մեր եռական պարոններն կը գիջանին գոնէ կարդալու «Մշակն», «Մեղուն» և «Փորձն», նոյնպէս և Զմիւռնիոյ «Արեւելեան մամուլն», որք կարեն տիպար հանդիսանալ մամլոյ պարտաւորութիւնն կատարող և նորա պատիւն պահող թերթերու, և կը զգան արդեօք իրենց և նոցա մէջ եղած բարոյական և մտաւորական տարբերութիւնն:

«Ինչպէս ասրինք, կառարկեն շատ անգամ Կ. Պօլսոյ լրագրապետք, եթէ մեր բաժանորդներն զայրացնեմք»: Ամեն ոք իւր արժանապատուութիւնն ճանաչել միշտ և յարգել տալ պէտք, այդ է յաջող և վայելուչ ճանապարհն կենաց ամեն պարագայի մէջ: Փաղաքշական խօսքեր լսել հաճելի է մարդկային բնաւորութեան, և մի լրագիր այս կամ այնչափ անձն խնկարկելով թերեւս յաջողութեան մի նշոյլ տեսնէ ի սկզբան, բայց այդ յաջողութիւնն խաբէական է միշտ, վասն զի նա ես ի վերջէ տաղտկութիւն կը պատճառէ և որ աւելին է, հարկ եղած վարկն ու համարումն կը քանդէ կը հանէ լրագրի վերայէն, և այն օրէն կը սկսի նա ամեն անխոստովանելի միջոցներու դիմել որ իւր կացութիւնը ապահովէ:

Կ. Պօլսոյ հայ խմբագիրք պէտք է այլ եւս ընտրեն լաւ ճանապարհն, հասկնան վերջապէս իրենց պաշտօնն, և համբերեն պահ մի ժողովրդեան անտարբերութեանն, արհամարհեն անհատից անիրաւ յարձակումներն: Այս կերպով միայն կարող են վեր առնուլ լրագրութեան պատիւն իւր այժմեան ունեցած յատակագիծէն, ապահովել միանգամայն իրենց լրագրի կեանքն: Այս պայմանաւ, և այս պայմանաւ միայն կարելի է մամուլի միջոցաւ ծառայութիւն մատուցանել ազգին, որ մեծամեծ ծառայութեանց ճշմարտապէս կը կարօտի:

Իսկ նոքա որք ի սէր հայրենեաց, ի սէր ժողովրդեան բարոյականութեան, անձնիրին անկարող կը գտնեն այսպան զոհողութեան, փոխանակ այս ընթացքով անընդհատ վնասելու մի խակ, բայց կեսլի ժողովրդեան որ հաւասարապէս ընդունակ է թէ բարւոյն և թէ չարին, փոխանակ ի զուր սպառելու տպարաններուն թուղթն ու մելանն, աւելի մեծ ծառայութիւն մատուցած կը լինին ազգին դադարեցնելով իրենց հրատարակութիւններն և թողլով ասպարէզն աւելի արժանաւորաց:

Լրագրապետ չը լինելն ամօթ չէ երբէք. Զօշաքաղութեամբ և դքօշեալ մուրացկանութեամբ ապրիլն է պարսաւելին:

Կ. Պօլիս. Կ. Մ.